

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 9.

Måndagen den 31 januari.

Kl. 3. e. m.

Sammanträdet öppnades av representanten för Stockholms läns norra valkrets, herr *Akerlund*, såsom den ledamot, vilken bevisat de flesta riksdagar.

§ 1.

I enlighet med därom den 29 innevarande januari fattat beslut skulle nu företagas val av talman och vice talmän i kammaren; och anställdes först val av talman.

Efter valets slut befanns hava till talman blivit utsedd herr *Lindqvist* med 142 röster.

En röst tillföll herr *Hamilton*.

§ 2.

Vidare företogs val av förste vice talman; och utsågs därvid herr *Hamilton* med 130 röster.

En röst avgavs å herr *Nilsson* i Bonarp.

§ 3.

Vid härpå anställt val av andre vice talman blev därtill vald herr *Nilsson* i Bonarp med 126 eller alla avgivna röster.

§ 4.

Alderspresidenten överlämnade ordförandeklubban till herr *talmannen*, varefter denne yttrade:

Mina herrar! Då jag nu i kraft av det nyss förrättade valet intager denna plats som den förste kammarvalde talmannen, ber jag att få framföra ett tack för det stora förtroende kammaren därmed visat mig. Jag är viss om att det icke skall lyckas mig att fylla eller motsvara alla de olika önskningar, som från herrarnas sida inlagts i detta förtroende, men jag ber Eder att vara övertygade om, att detta i så fall icke kommer att vara förorsakat av bristande god vilja — nej, det bottnar då i omständigheter, vilka varken jag eller kanske någon annan kan göra sig till herre över.

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 9.

Genom de val av talman och vice talmän, som kammaren nyss förrättat, har en mycket efterlängtd reform trätt i tillämpning. Men den utgör dock endast ett obetydligt led i det stora demokratiska genombrott, som i lördags erhöll sin slutliga stadfästelse vid plenum plenorum i rikssalen. Kvinnorna inträda nu i sina fulla medborgerliga rättigheter, och för massor av medborgare, vilka tidigare på grund av begränsande bestämmelser varit avstängda från varje politiskt inflytande, ligger nu vägen öppen och fri till valurnorna. Ledsamt nog är det ju dock — efter vad vi även under de senaste dagarna försport — icke alla, som med full tillfredsställelse kunna dela uppfattningen om det lyckliga i denna reform, men jag är förvissad om, att denna stora nationalgåva, som givits under en brydsam tid, skall bringa lycka åt vårt land och folk.

§ 5.

Enligt därom av kammaren den 29 i denna månad fattat beslut företogs nu val av ledamöter och suppleanter i den i § 54 regeringsformen och § 50 riksdagsordningen omnämnda utrikesnämnd; och anställdes först val av ledamöter i nämnden.

Därvid avlämnades 127 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

- herr *Branting*,
- » *Lindman*,
- » *Edén*,
- » *Larsson* i Västerås,
- » *Magnusson* i Tumhult,
- » *Nilsson* i Vibberbo,
- » *Thorsson* och
- » *Hamilton*.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i nämnden.

§ 6.

Härefter företogs val av suppleanter i utrikesnämnden.

Därvid avlämnades 109 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

- herr *Eriksson* i Grängesberg,
- » *Pettersson* i Bjälbo,
- » *Löfgren* i Stockholm,
- » *Engberg*,
- » *Hederstierna*
- » *Olsson* i Kullenbergstorp,
- » *Hansson* i Stockholm och
- » *E. A. Nilson* i Örebro.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i nämnden.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren, att under rättelse om valen av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden skulle genom utdrag av protokollet meddelas riksdagens kanslideputerade med anmodan till dem att låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag till skrivelse till Konungen med anmälan om de verkställda valen.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 1, 2, 3, 5 och 6 här ovan omnämnda valen.

§ 8.

Föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid:

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 234, av herr *Osberg*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 235, av herr *Godén m. fl.*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 236, av herr *Edberg*; och

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionen nr 237, av herr *Johanson* i Hallagården *m. fl.*

§ 9.

Vidare föredrogs och remitterades till statsutskottet riksdagens revisorers berättelse om den år 1920 av dem verkställda granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1919.

§ 10.

Statsutskottets nu föredragna utlåtanden nr 11—14 bordlades åter.

§ 11.

Föredrogs lagutskottets memorial, nr 1, i anledning av remiss från första kammaren av en av herr *Lundberg* väckt motion.

Kammaren biföll utskottets hemställan under förklarande, att motionen vore av beskaffenhet att tillhöra tillfälligt utskotts behandling.

§ 12.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets memorial, nr 1, i anledning av remiss från andra kammaren av väckt motion angående inköp av remonter utav 1920 och 1921 års klasser, biföll kammaren utskottets hemställan samt beslöt överlämna motionen till statsutskottet.

§ 13.

Jordbruksutskottets utlåtanden nr 2—4, som nu föredrogos, blevo ånyo bordlagda.

§ 14.

Anmäldes och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts den 29 i denna månad å rikssalen avgivna svar i anledning av vissa utav innevarande års riksdag antagna grundlagsändringar; och skulle detsamma innehåll meddelas riksdagens kanslideputerade för att iakttagas vid riksdagsbeslutets uppsättande.

§ 15.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Hermelin m. fl.*, nr 238, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av en ambulerande undervisning för landets jordbrukare;

herr *Bergström* i Bäckland, nr 239, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om anordnande av vilohem företrädesvis för mödrar;

herr *Sjölander*:

nr 240, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om införande av obligatorisk bostadsinspektion för hela riket; och

nr 241, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om bedrivande av kooperativt jordbruk m. m.;

herrar *Starbäck* och *Block*, nr 242, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om tillförsäkrande av förhandlingsrätt åt befattningshavare vid vissa företag;

herr *Dahlén*, nr 243, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en omarbetning av gällande bestämmelser om den privata arbetsförmedlingen;

herr *Jansson* i Edsbäcken *m. fl.*, nr 244, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åvägabringande av en rationell skatteuppbörd; samt

herr *Alexandersson*, nr 245, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om vissa avskilt belägna samhällens skyldighet att erlægga vägskatt.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 16.

På förslag av herr talmannen, som förmälde sig hava om tiden för valen samrätt med första kammarens talman, beslöt kammaren att lördagen den 5 nästkommande februari företaga följande val, nämligen:

val av dels tjugufyra ledamöter i den nämnd, vilken enligt § 69 riksdagsordningen äger att döma, huruvida högsta domstolens och

regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas, dels ock sex suppleanter i nämnden;

val av ej mindre tolv valmän att, gemensamt med ett lika antal valmän från första kammaren, välja kommitterade för tryckfrihetens vård än även tre suppleanter för dessa valmän;

val av sex revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning ävensom av tre suppleanter för samma revisorer; samt

val av dels tjugufyra valmän att, jämte ett lika antal valmän från första kammaren, utse revisorer och revisorssuppleanter vid riksbankens avdelningskontor i landsorten, dels ock sex suppleanter för de av kammaren utsedda valmännen.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes:

bankoutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående dyrtidstillägg åt den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen m. m.;

andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ i lagen den 19 juni 1919 huru avgöras skall, varest tidigare tillkommen allmän flottled skall jämlikt vattenlagen bibehållas; och

jordbruksutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Ovanmyra	under 5 dagar fr. o. m. den 31 jan.,
» <i>Fjellman</i>	» 3 » » » 1 febr.,
» <i>Bärg</i>	» den 2 febr.,
» <i>Ljungkvist</i>	» 3 dagar fr. o. m. den 1 febr.,
» <i>Bäckström</i>	» 8 » » » 7 » och
» <i>Karlsson</i> i Vadstena	» 4 » » » 2 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.6 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Måndagen den 31 januari.

Kl. 8 e. m.

I anledning därav, att tiden för avgivande av sådana motioner, som tillhörde tillfälligt utskotts behandling, med denna dag utginge, voro kammarens ledamöter kallade att jämväl nu sammanträda.

§ 1.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lindgren*, nr 246, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indragning av landsfogdetjänsterna;

herr *Nilsson* i Landeryd, nr 247, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om viss ändring i förordningen angående försäljning av rusdrycker;

herrar *Kloo* och *Holmgren*, nr 248, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående Karlskrona stads och marinens gemensamma brandskydd;

herrar *Vennerström* och *Hage*, nr 249, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om bestridandet av kostnaderna för lokal och betjäning vid vissa telefonstationer;

herrar *Vennerström* och *Johansson* i Sollefteå, nr 250, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om avlägsnande av vissa missförhållanden beträffande avverknings- och flottningskontrakt m. m.;

herr *Vennerström*, nr 251, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående av staten stödd kooperativ jordbruksdrift;

herr *Lübeck*, nr 252, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om organisationen av statens affärsverksamhet;

herr *Lövgren* i Nyborg, nr 253, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om Sveriges utträde ur nationernas förbund; samt

herr *Ericson* i Funäsdalen, nr 254, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om bolags och enskildas förvärv av landets naturrikedomar.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 2.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Sjölander* under den 5 februari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8.8 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 2 februari.

Kl. 2 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Upplästes för justering protokollen för den 26 och den 27 nästlidna januari.

Därefter yttrade

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag har begärt ordet vid justeringen av onsdagens protokoll med anledning av den justering, som herr Månsson i Hageström verkställt i det ena av hans anföranden. Det var hårda ord, som han uttalade, men jag skall icke på det hela taget beröra hans uttalanden. Ty jag är viss om att domen över vår politiska verksamhet icke alls influeras av hans uttalanden. Sedan vi blivit mätta skäppan full, fortsatte herr Månsson och yttrade den meningen att genom vårt inträde här i kammaren hade kammarens nivå sjunkit och för övrigt tonen blivit så rå, att det var antagligt, att folket icke ens vårdade sig om att deltaga i valen till riksdagen och vidare fortsätter herr Månsson med följande passus, där han låter det här folket tala: »Nej de säga i stället, att denna anstalt är så föraktlig, att den strunta vi i. Vi deltaga icke mer i valen till denna tjuvinrättning». Jag uppmärksammade noga hans anförande och gjorde även anteckningar, och jag har sedan funnit det stenografiska protokollet vara i överensstämmelse med vad jag hört. Men sedan har han justerat sitt anförande på denna punkt och det lyder nu sålunda: »Nej, de säga i stället, det där sällskapet på Helgeandsholmen, det strunta vi allt i, det är sådant folk där, att dit vilja vi visst inte sända några av våra män. Vi deltaga icke mer i valen till den församlingen». Nu förstår var och en genast, att det centrala i denna justering ligger i att ordet tjuvinrättning är utbytt mot ordet församling. Det är alldeles klart att dessa två ord hava en högst olika valör och betydelse. Jag skall icke här ingå på att bedöma, huruvida en sådan justering är en förvanskning av det man verkligen sagt här i kammaren eller icke. Det överlåter jag till kammarens ledamöter att var för sig själva avgöra. Naturligtvis har jag icke det minsta emot denna förändring, som har uppstått på en vecka, av herr Månssons omdöme om riksdagen. Dock synes det mig själv, som, om jag hade gjort ett uttalande, som jag hade ansett mig behöva rätta i så hög mätto, att jag hade känt mig liksom en smula närmare gentlemannen, om jag gjort det

inför kammaren och icke valt den utvägen att stryka en del av vad jag sagt och inflikat en annan del, som jag icke sagt, i protokollet.

Det är blott detta, herr vice talman, jag velat uttala, och jag bryr mig icke om att göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Protokollen godkändes.

§ 2.

Härpå upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Härmed intygas, att riksdagsmannen *Axel Persson*, Bramstorp, på grund av *Carbunculus nuchæ* — karbunkel i nacken — är oförmögen att tills vidare bestrida sina åligganden som riksdagsman intygar

Trälleborg den 31 januari 1921.

Hilding Lavesson,
leg. läk. e. prov. läk.

§ 3.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 44, angående uppförande av ammunitionsförrådshus m. m. å Stora Fjäderholmen;

nr 37, angående ytterligare uppskov med slutförandet av vissa undersökningsarbeten i Kiirunavaara och Gellivare malmberg;

nr 38, angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 39, angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor; och

nr 40, angående tilläggspension åt skeppsmättningsöverkontrollören och överinspektören hos kommerskollegium K. O. Larsson.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 4.

Föredrogos var för sig följande å kammarens bord vilande motioner; och hänvisades därvid

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 238, av herr *Hermelin m. fl.*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionerna:

nr 239, av herr *Bergström* i Bäckland; och

nr 240, av herr *Sjölander*;

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionerna:

nr 241, av herr *Sjölander*;

nr 242, av herrar *Starbäck* och *Block*; samt

nr 243, av herr *Dahlén*;

till kammarens femte tillfälliga utskott motionen nr 244, av herr *Jansson* i Edsbäcken m. fl.;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionen nr 245, av herr *Alexandersson*;

till kammarens första tillfälliga utskott motionen nr 246, av herr *Lindgren*;

till kammarens andra tillfälliga utskott motionen nr 247, av herr *Nilsson* i Landeryd *m. fl.*;

till kammarens tredje tillfälliga utskott motionerna:
nr 248, av herrar *Kloo* och *Holmgren*; och
nr 249, av herrar *Vennerström* och *Hage*; samt

till kammarens fjärde tillfälliga utskott motionerna:
nr 250, av herrar *Vennerström* och *Johansson* i Sollefteå; och
nr 251, av herr *Vennerström*.

Vid härfå skedd föredragning av motionen nr 252, av herr *Lübeck*, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om organisationen av statens affärsverksamhet begärdes ordet av

Vid remiss
av motionen
nr 252.

Herr *Lithander*, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Emot syftet i den föreliggande motionen har jag givetvis för min del ingenting att erinra. Tvärtom. Jag ber emellertid att vid remissen få stryka under, att det, som är det väsentliga här, rör icke endast ledningens uppfattning och känsla för ekonomiska frågor, utan det är fastmera att igenom hela statens ekonomiska verksamhet skall gå en bestämd och markerad känsla och intresse för det ekonomiska slutresultatet. Det står i motionen, att det saknas en viss smidighet i systemet. Jag skulle vilja säga, att snarare är det systemet, som skapar fram en likgiltighet i ekonomiska ting, som är utmärkande för statsdrift gentemot enskild drift. Det är så, att om det i statsdrift går bra, så att det blir en vinst, så hör man icke mycket av det, men blir det förlust, så drabbar det ingen av dem, som där utöva sin verksamhet, utan man går då till folket och kräver ut underskottet i skatter. I enskild drift är det vederbörande själv som får taga den stöten. Det är därför, som jag har ställt mig litet tveksam inför motionärens yrkande, nämligen att driva rörelsen mera självständigt och fritt. Ty i statsdrift kommer man alltid tillbaka till, att det blir de skattedragande, som få lov att träda emellan, om driften icke är ekonomisk. Man bör därför gå försiktigt fram i avseende å att släppa fram en större handlingsfrihet, därför att det kan aldrig ordnas så, att det blir vederbörande själva, som få stå för det, utan det kommer att drabba de skatteskyldiga. Jag skulle vilja giva ett uttryck åt den förhoppningen att när man prövar frågorna, man på varje område, där staten driver någon ekonomisk verksamhet och det finns en möjlighet därtill, jämsides med denna låta de enskilda tävla. Det är önskvärt, därför att det kommer städse att vara normerande. Jag vill med andra ord varna för att gå fram på enbart statsdrift, ty då har man icke den normering, som i enskild tävlan alltid åstadkommes.

Jag vill också säga, att i många grenar av statlig verksamhet har man sökt få fram enbart sådant med bortkopplande av förutvarande anordningar. Jag tänker då särskilt på försäkringsverksamhet och liknande, det är önskvärt, att man icke överhövan ökar ut med nya statsanstalter. Utan är det möjligt att få fram en drift med en-

Vid remiss
av motionen
nr 252.

(Forts.)

skilda, så bör man göra det. Man undviker årliga omkostnader och man undviker framtida pensionering.

Jag har, herr talman, vid detta tillfälle velat be att få giva uttryck åt den uppfattningen, att på samma gång vi skola försöka ordna statens affärsverksamhet, så att den lönar sig och blir ekonomiskt så gynn-sam som möjligt, så bör man i varje fall sträva till, att staten skall icke öka utan snarare minska — och det finns i alla länder alltför tydliga bevis för den saken — sin affärsverksamhet. Det är icke i längden och icke alltid det bästa ekonomiska resultat, som frambringas genom statsdrift.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande motion jämte det i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandet till sitt femte tillfälliga utskott.

Härefter föredrogos var för sig och remitterades till sistnämnda utskott motionerna:

nr 253, av herr *Lövgren* i Nyborg; och
nr 254, av herr *Ericson* i Funäsdalen.

§ 5.

Vidare föredrogos, men bordlades åter bankoutskottets utlåtande nr 6, andra lagutskottets utlåtande nr 1 och jordbruksutskottets utlåtande nr 5.

§ 6.

Ang. anslag
under fjärde
huvudtiteln
till försök med
s. k. tekniska
hjälpmedel.

Till avgörande förelåg nu statsutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anvisande å 1921 års tilläggsstat under fjärde huvudtiteln av anslag till försök med s. k. tekniska hjälpmedel.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit under punkten 32 av fjärde huvudtiteln i innevarande års proposition med förslag till tilläggsstat till riksstaten för år 1921 hemställde utskottet, att riksdagen måtte för anställande av försök med s. k. tekniska hjälpmedel å tilläggsstat för år 1921 anvisa ett förslagsanslag, högst, 1,651,900 kronor.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Thorsson*: Herr vice talman! I det nu föreliggande utlåtandet har utskottet föreslagit riksdagen att bifalla ett anslag på 1,651,900 kronor med en för all del i vanliga fall mycket lofvärd kortfattad motivering. Utskottet anser sig kort och gott böra tillstyrka vad Kungl. Maj:t begärt. När ärendet genomgått statsutskottets prövning, får man ju dra den slutsatsen, att det där blivit vederbörligen granskat i alla sina detaljer. Av propositionen framgår, att försvarsrevisionen i juni månad 1920 till Kungl. Maj:t ingivit en skrivelse, vari revisionen begärt, att Kungl. Maj:t skall låta vidtaga vissa praktiska övningar och prov med en del materiel för att detta i sin tur skulle ligga till grund för försvarsrevisionens bedömande av den blivande organisationsplanen. Om detta är i och för sig

ingenting att anmärka. Ty det är klart, att om man skall bedöma ett så invecklat spörsmål som detta, så bör man ha tillgång till all saklig erfarenhet, som kan framgå av ett verkligt prov. Men i försvarsrevisionens skrivelse, sådan den är återgiven här i den kungl. propositionen, så synes det, som om revisionen icke bekymrat sig om omfattningen av den övningsplan, som skulle igångsättas, eller omfattningen av den anskaffning av övningsmateriel, som här skulle ifrågasättas. Därför tyckas vederbörande militära myndigheter också med den frihet, som revisionen i detta fall lämnat, såvitt jag kan se av handlingarna, skurit till ganska bra i växten. Den önskelista, som framkommit från militärt håll, går upp till nära 5 ½ miljoner kronor. Nu är det ju ganska naturligt, att då man ser en önskelista på 5 ½ miljoner kronor, då blir man en smula betänksam om i vilken utsträckning de där övningarna skola företagas. Och när man läser departementschefens yttrande, så får man det intrycket, att en avsevärd del av dessa experiment egentligen icke äro avsedda att göras undan så där i en handvändning. Det måste gå minst till 1922, innan dessa övningar äro slut. Om så är fallet, vad innebär då det? Jo, det innebär, att någon gång 1923 i lyckligaste fall skulle vi ha att se de första konturerna till den organisationsplan av hela vårt försvarsväsen, som över huvud taget kan framläggas. Och då börjar jag verkligen för min del att bli betänksam, om försvarsrevisionen skall ha en så lång beredningstid för de förslag, som den ämnar framlägga. Jag har därför den bestämda känslan, att det nu vore riktigt, om revisionen sattes i tillfälle att närmare pröva den anskaffningsplan, som Kungl. Maj:t presenterat med anledning av revisionens skrivelse. Det skulle säkerligen vara hälsosamt, om försvarsrevisionen sattes i tillfälle att något granska omfattningen av det program, som nu är meningen att effektuera, för att den överhuvud taget skall kunna slutföra sitt arbete. Här finnes icke i propositionen någon specifikation över den materiel, som skall anskaffas. Emellertid är det bl. a. fråga om femtio stycken lätta kulsprutor. Det är den del av materielbehovet, som är angiven. Det är omöjligt för mig att nu kunna bedöma, i vilken mån de begärda kulsprutorna skola kunna inpassas i den gamla organisation som vi ha. Men vi ha ju icke så litet kulsprutor enligt 1914 års härordningsbeslut, och man skulle nog kommit ganska långt med dem, när det gäller att göra experiment. Det vill jag emellertid icke bestämt påstå, ty jag saknar möjlighet att göra några jämförelser mellan den typ som här ifrågasättes och den som redan enligt 1914 års härordningsbeslut skall vara anskaffad.

Jag har, herr vice talman, begärt ordet för att framhålla dessa synpunkter. Det övningsprogram, som här ifrågasättes, synes mig tilltaget i en sådan omfattning, att om det sedermera skall av försvarsrevisionen realiseras, lär det icke bli småsaker, som den blir tvungen att presentera Kungl. Maj:t och som Kungl. Maj:t sedan med större eller mindre kärlek får presentera riksdagen.

Med anledning av detta ärendes stora betydelse såsom grundläggande för härorganisationen och med hänsyn till att, om det blir

*Ang. anslag
under fjärd-
huvudtiteln
till försök med
s. k. tekniska
hjälpmedel.*

(Forts.)

Ang. anslag
under fjärde
huvudtiteln
till försök med
s. k. tekniska
hjälpmedel.

(Forts.)

antaget av riksdagen, försvarsrevisionens arbete kommer att förlängas ett par år, ber jag, herr vice talman, att få hemställa, att detta ärende måtte återremitteras till statsutskottet. Statsutskottet skulle kanske icke taga skada av att underställa försvarsrevisionens närmare prövning det program, som vederbörande myndigheter här hava skisserat.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet H a m m a r s k j ö l d: Herr talman, mina herrar! Med anledning av den siste talarens yttrande skall jag be att få lämna ett par upplysningar.

Det var i juni månad 1920, som försvarsrevisionen ursprungligen gjorde sin framställning om anställande av försök av denna art. Sedermera, när myndigheternas önskelista kommit in, överlämnades den till försvarsrevisionen, vilken i ett nytt yttrande i oktober månad förra året framhöll, att vad som intresserade försvarsrevisionen huvudsakligen var de delar av försöken, som kunde inverka på den framtida organisationen och utbildningstidens längd. Försvarsrevisionen framhöll även såsom synnerligen önskvärt, att ifrågakvarande försök måtte utföras så tidigt, att rapporterna över dem kunde komma försvarsrevisionen tillhanda senast den 1 november innevarande år. Det är denna önskan, som ligger till grund för framställningen i propositionen, och det är samma önskan, som uttalas av departementschefen, då han gör gällande, att erforderliga medel böra anvisas så snart som möjligt under innevarande års riksdag. Sedan detta anslag blivit beviljat, skall man nämligen i vissa fall först göra tekniska försök med olika slag av materiel för att kunna utröna, vilken typ som bör fastställas. Därefter skola de egentliga utbildningsförsöken verkställas, d. v. s. de försök som huvudsakligen intressera försvarsrevisionen, försök under vilka man blir i tillfälle pröva såväl organisationen som den erforderliga längden av utbildningstiden med den nya materielen, och till sist skola rönen sammanfattas i rapporter. Allt detta skall vara färdigt till den 1 november. Tiden är knapp, men jag tvivlar icke på att med de förberedelser, som redan äro gjorda, det skall visa sig möjligt att åtminstone i huvudsak effektuera allt till den 1 november. Skulle nu detta ärende återremitteras till försvarsrevisionen och statsutskottet, förorsakas uppskov med ärendets behandling, vilket efter mitt förmenande kommer att vålla dröjsmål i försvarsrevisionens arbete och alltså verka i alldeles motsatt riktning till vad den siste ärade talaren avsåg.

Angående samarbetet mellan statsutskottet och försvarsrevisionen så tvivlar jag icke på att det varit ganska gott, emedan försvarsrevisionens ordförande tillika är ordförande i första utgiftsavdelningen och i utskottet och även åtskilliga andra av försvarsrevisionens ledamöter hava plats dels i första avdelningen och dels i övriga avdelningar av statsutskottet.

Just med hänsyn till angelägenheten av att få denna fråga snart avgjord och att få försöken slutförda så tidigt som möjligt, så att på grund därav försvarsrevisionens nya försvarsplan blir färdig inom rimlig tid skulle jag för min del livligt be-

klaga, om icke denna kammare i dag skulle fatta beslut i detta ärende. Jag vågar hoppas, att kammaren i detta fall tillmötesgår min önskan, så mycket mer som genom den ordning, i vilken detta ärende behandlats av statsutskottet, utskottets högt ärade ordförande givit sitt erkännande åt den av mig i propositionen uttalade önskan om en snar behandling och ett snart avgörande av ärendet.

*Ang. anslag
under fjärde
kvartalsdelen
till försök med
s. k. tekniska
hjälpmedel.
(Forts.)*

Jag kan försäkra den förre talaren, att jag vid utbildningsprogrammets anordnande icke skall underlåta att sätta mig i förbindelse med försvarsrevisionen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag har begärt ordet för att med några ord klargöra, varför jag ansett mig kunna biträda detta förslag.

Det är ju så, att den summa, som här begäres i statsutskottets utlåtande nr 11, 1,651,900 kronor, är så pass avsevärd, att man har anledning att betänka sig mer än en gång, innan man vill vara med om att tillstyrka ett sådant anslag. I statsutskottets första avdelning ha vi emellertid icke blott av innehållet i propositionen utan även på grund av personliga uttalanden från de medlemmar av avdelningen, som samtidigt tillhöra försvarsrevisionen, bibragts den övertygelsen, att detta är ett önskemål, som är så pass starkt och livligt erkänt av försvarsrevisionens ledamöter, att det är nödvändigt att man får ett tillräckligt belopp för att kunna pröva de olika slag av tekniska hjälpmedel, varom här är fråga. Men det var icke nog med detta vitsord från medlemmar av försvarsrevisionen, som även tillhöra första avdelningen, utan vi hava också på statsutskottets vanliga sätt från vederbörande departement inkallat tjänstemän, som lämnat de upplysningar beträffande detaljerna, varav vi varit i avsaknad. Ehuru det på åtskilliga punkter gjordes mycket aktningsvärda försök att kunna nedbringa kostnaderna, blevo vi så småningom övertygade om att för att vinna syftet med försvarsrevisionens begäran fick man icke vara alltför njuugg, i synnerhet som jag för min del samtidigt fick den upprättningen, att det skulle vara möjligt, att det man lägger ut i fråga om tekniska hjälpmedel kan visa sig vara ägnat att förbilliga och förminska användningen av den levande försvarskraften. Jag kan försäkra herrarna och särskilt den förste talare, som här uppträdde, att det kan vara skäl i att icke vara alltför svår mot de medlemmar av första avdelningen som behandlat detta ärende, ty ett är säkert: vi göra vad som göras kan för att spara på miljonerna och det löftet vill jag giva kammaren, att jag liksom de övriga, som tänka som jag, icke kommer att försumma något i detta avseende.

I förhoppning att här omhandlade försök skall leda till det resultat, som jag nyss pekade på, nämligen möjligheten att så småningom förbilliga organisationen och minska användningen av den mänskliga arbetskraft, som annars skulle tagas i anspråk, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Thorsson: Av den redogörelse, som herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet lämnade, framgick, att det ägt rum

*Ang. anslag
under fjärde
huvudtiteln
till försök med
s. k. tekniska
hjälpmedel.*

(Forts.)

en livlig kommunikation mellan å ena sidan försvarsrevisionens och å andra sidan statsutskottets ledamöter. Jag fick det intrycket av hans redogörelse, att försvarsrevisionen icke hade ansett sig vilja acceptera hela det program, som ifrågasatts, utan framställt vissa önskingar, som preciserats i den nu föredragna punkten. Detta bekräftar i viss mån mina farhågor, att myndigheterna tagit till efter en allt för stor måttstock, ty jag får verkligen säga, att om försvarsrevisionen hade gått in på programmet i den omfattning, som vederbörande myndigheter skisserat det, då skulle jag blivit mer än vanligt betänksam mot att lämna mitt bifall till det förslag, som nu föreligger.

Jag har erfarit, att första kammaren redan fattat beslut i ärendet, och vid sådant förhållande skulle en återremiss icke hava någon reell betydelse utan endast åstadkomma ett par tre dagars dröjsmål med ärendets avgörande. Då jag icke vill vara skulden därtill, avstår jag från att fullfölja mitt yrkande på återremiss och har intet yrkande att göra i saken.

Jag vill i alla fall slå fast, att då det här gäller att skissera upp ett program för den materialanskaffning, som skall ske, icke ifråga om antalet men ifråga om de olika typerna, kan det vara av vikt, även med all nödig hänsyn till det levande materialet, att riksdagen redan från första början visar återhållsamhet i fråga om experiment, ty det vill jag säga herrarna, att på intet område har utvecklingen hittills gått så raskt som på ifrågavarande område. Jag har haft den svåra uppgiften att sitta i statsutskottets första avdelning, jag har varit med om att pröva och bevilja en mängd dylika anslag, och när slutligen den materiel blivit färdig, vartill vi beviljat medel, har den befunnits omodern, därför att tiden gått om oss, under det vi höllo på att anskaffa materielen. Det är detta, som gör, att man icke får skatta alltför mycket åt sådant, som kan betecknas som nya saker.

Herr J ö n s s o n i Revinge: Då herr Thorsson återtagit sitt första yrkande om återremiss till statsutskottet, kunde det synas vara onödigt att vidare yttra något i denna sak. Jag vill emellertid med anledning av herr Thorssons anmärkning mot att 50 kulsprutor skola anskaffas blott framhålla, att visserligen ha vi tunga kulsprutor enligt 1914 års härordning, men vi ha inga lätta kulsprutor, och det är med sådana, som försök nu skola göras.

När han vidare fruktade, att ett antagande av detta förslag om beviljande av 1,651,900 kronor skulle kunna innebära, att den försvarsorganisation, som i sinom tid blir frukten av försvarsrevisionens verksamhet, skulle bli alldeles för dyr för våra förhållanden, så vill jag påpeka, att här är fråga om en materielanskaffning, som efter vad jag förstår icke inverkar ett enda dugg på den blivande försvarsorganisationen. Det är klart, att vi behöva femtio lätta kulsprutor, att vi behöva infanterikanoner och antagligen även pansarvagnar, och att vi för artilleriet behöva traktorer. Det måste ju i fråga om artilleriet anses önskvärt att kunna utbyta de dyrlejda hästarna mot traktorer som ha en helt annan dragkraft än hästarna. Allt detta behöver icke

innebära, att vi skulle nödgas för dessa ändamål anskaffa en enda bataljon mera, utan tvärtom kan det innebära, att vi kunna minska manskapsstyrkan, ty ju mera teknisk materiel man har, ju mindre manskapsstyrka behöver man, och tvärtom. Därför kan jag för min del icke förstå annat än att vi böra verkställa denna anskaffning och göra dessa försök ju förr desto hellre, och därför har jag såväl i försvarsrevisionen som i statsutskottet varit med om att tillstyrka detta förslag.

Ang. anslag
under fjärde
huvudtiteln
till försök med
s. k. tekniska
hjälpmedel.
(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr H a n s s o n i Stockholm: Jag tillhörde icke försvarsrevisionen, när detta ärende behandlades där, men med hänsyn till det sätt, varpå försvarsrevisionen indragits i debatten, anser jag det angeläget att få ordentligt fästa uppmärksamheten på den andel, som försvarsrevisionen haft i denna sak.

Det framgår av Kungl. Maj:ts proposition, att försvarsrevisionen har varit hörd och att försvarsrevisionen uttalat önskemål om sådana anskaffningar och sådana försök, som kunde ha betydelse vid bestämmandet av den framtida organisationen av vårt försvarsväsende. Försvarsrevisionen har däremot *icke* — det framgår också av propositionen — yttrat sig rörande *omfattningen* av de anskaffningar eller de försök, som i detta hänseende skulle göras. I stället har, efter myndigheternas förslag, generalstabschefen gjort en uppdelning mellan sådana försök, som han med hänsyn till försvarsrevisionens allmänna uttalanden anser absolut nödvändiga, och sådana andra försök, som kunna anses mindre nödvändiga. Försvarsrevisionen har således icke prövat dessa särskilda poster och icke, såvitt det framgår av statsverkspropositionen, yttrat sig om just den anskaffning, som här föreslagits. Sedan är det en annan sak, att man kan säga, att då i första avdelningen av statsutskottet sitta ledamöter i försvarsrevisionen, hava på det sättet vissa ledamöter av försvarsrevisionen fått tillfälle att pröva även detaljerna av anskaffningen.

Jag skall icke ingå på någon utläggning rörande denna anskaffnings omfattning. Även jag tycker, att summan förefaller ganska hög. Saken är emellertid nu i ett sådant läge, att jag tror, att man icke har annat att göra än att bifalla förslaget. Men jag vill samtidigt understryka vad som uttalades av herr Thorsson, att det vid utförandet av dessa försök är av intresse, att försvarsrevisionen hålles på det intimaste underrättad även om förberedelserna och planläggningen.

Beträffande en annan sak, som dock står i direkt sammanhang med detta, skall jag med herr vice talmannens tillåtelse säga ett par ord. Det gäller nästa utlåtande från statsutskottet, där man har tillstyrkt anvisande av 725,000 kronor för anskaffning av s. k. tekniska hjälpmedel. Dessa 725,000 kronor utgöra en del av det anslag på 3,600,000 kronor, som begärts av Kungl. Maj:t. För min del trodde jag, med en viss tillfredsställelse, att statsutskottet med detta tillstyrkande av de 725,000 kronorna också yttrat sig

*Ang. anslag
under fjärde
huvudtiteln
till försök med
s. k. tekniska
hjälpmedel.*

(Forts.)

rörande återstoden av detta anslag på 3,600,000 kronor och yttrat sig på sådant sätt, att man kunde vara förvissad om att statsutskottet icke skulle komma att gå med på någon vidare anskaffning, så länge ännu revisionen av vårt försvarsväsende pågår. Emellertid heter det i utskottets utlåtande: »Beträffande de övriga anslagsposterna kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande». Jag tillåter mig uttala den förhoppningen, att detta yttrande kommer att gå i den riktning, som jag här antytt såsom den naturliga, nämligen ett avstyrkande av fortsatt anskaffning.

Vi befinna oss i ett läge, som nödvändiggör de starkaste besparingar, och det kan icke hjälpas, att när man går att pröva, var besparingarna skola göras, måste fjärde huvudtiteln komma på ett särskilt sätt i förgrunden. Emellertid vill jag fästa uppmärksamheten på att de ökningar, som gjorts på fjärde huvudtiteln, äro i hög grad beroende av ökningar av lönerna på grund av den förestående löneregleringen. Skall man på denna huvudtitel vinna några verkliga besparingar, gäller det därför för statsutskottet icke blott att, frånsett ökningen av lönerna, försöka pressa ned utgifterna till samma nivå som i 1921 års budget, utan det gäller för utskottet att försöka komma under de summor, som upptagits i 1921 års budget.

Jag vet visserligen, att dessa ord skola komma att tolkas på sitt särskilda sätt på ett särskilt håll. Men det är dock så, att vi här tyngas av svårigheter att få budgeten att gå ihop; man kommer och vill genom tullar beskatta våra konsumtionsmedel. Det är då nödvändigt, att man från början ser till, att man gör sådana besparingar, att vi slippa en osympatisk beskattning för att täcka utgifter, som sannerligen icke heller ha någon popularitet.

Herr Lövgren i Nyborg: Jag skall icke ingå på någon detaljkritik av förslaget utan i korthet be att från de synpunkter, som kammaren nog känner till, att jag har, få yrka avslag på alltsammans. Jag anser, att i en tid sådan som denna, när det framför allt är nödvändigt att iakttaga sparsamhet, om budgeten skall gå ihop, är det vanvettigt att kasta ut en och en halv miljon kronor på experiment med nya förstörelsemedel.

Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Lövgren i Nyborg, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Omröstningen utföll med 97 ja mot 50 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

*Ang. anslag
under fjärde
huvudtiteln
till försök med
s. k. tekniska
hjälpmedel.
(Forts.)*

§ 7.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:s framställning om anvisande å 1921 års tilläggsstat under fjärde huvudtiteln av anslag till anskaffning av s. k. tekniska hjälpmedel m. m.;

nr 13, i anledning av gjorda framställningar rörande provisoriskt avlöningstillägg åt viss personal i Boden; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anvisande å 1921 års tilläggsstat under fjärde huvudtiteln av anslag till förstärkning av ordinarie förslagsanslaget till mathållning.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Punkten 1).

Med tillstyrkande av bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit under punkten 1) i den till jordbruksutskottet hänvisade propositionen nr 10 hemställde utskottet, att riksdagen måtte medgiva, att i statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 10 december 1920 omförmälda, med nr XVI—XXI betecknade tomter finge var för sig med därstädes angivet område från den till förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Duvedal nr 1 hörande utjorden Sättran i Motala socken av Östergötlands län försäljas enligt gällande grunder för upplåtande av egna-hemslägenheter från kronoegendomar med förbehåll om rätt till utfartsvägar på sätt domänstyrelsen föreslagit.

*Ang.
upplåtande av
lägenheter
från den till
förra hospitalshemmanet
 $\frac{1}{2}$ mantal
Duvedal nr 1
hörande utjor-
den Sättran.*

Utskottets hemställan upplästes, varefter

Herr Ericson i Funäsdalen yttrade: Herr vice talman! Sedan jag kommit till riksdagen, har det alltid förvånat mig, att vid varje riksdag de i mängd föreliggande frågorna om försäljning av kronoegendomar icke vällat någon större diskussion. Detta är så mycket mera förvånansvärt med den historia, som vi i detta hänseende ha bakom oss. Jag tänker på de stora kronoegendomar, som förut ha försålts eller avhänts svenska staten, och som ändå icke ha gett oss den

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 9.

*Ang.
upplåtande av
lägenheter
från den till
förra hospita-
lshemmanet
1/2 mantal
Duvedal nr 1
hörande utjor-
den Sältran.*

(Forts.)

lärdomen, att detta är något att tänka på. Vi äro dock ganska allmänt av den övertygelsen, att dessa försäljningar ha varit allt annat än till landets och samhällets bästa. Nu är det väl förmodligen så, att man anser, att när man förut låtit de stora värdena gå förlorade, skall man icke vara så knusslig med de små. När man har svalt de stora kamelerna, är det ingen anledning att sila myggen. Jag förmodar, att det är något av den känslan, som är orsaken till att de ifrågasvarande försäljningarna röna så litet motstånd.

Det finns också ett annat skäl för dessa försäljningar, som jag vet har vägt mycket för de flesta av oss, nämligen att man har en så att säga bergfast uppfattning av att den tryggare och mera självsäkra grund till besittande, som ligger i äganderätten, är något oskiljaktigt från människorna. Man känner med sig själv, att så länge ett hem icke är ens eget hem, är man främmande där. Man vill nu så gärna skapa denna trygghet för dessa människor genom att bereda dem möjlighet att bli självägare till de torvor, de besitta.

Jag tror emellertid också, att det icke kan vara oss obekant, att det icke är så alldeles säkert, att denna frihet och självständighet blir bevarad åt de människor, som man önskar hjälpa. Jag tror, att vi litet var ha den känslan, att vi kasta ut kronans egendom till mycket lågt pris för att hjälpa människor, men att vi i samma stund göra dem en björntjänst därigenom, att egendomarna komma ut i den allmänna spekulationen på jordbrukshandelns område. Man har ju ofta klagat häröver, och vi känna, att så är förhållandet. Då staten skänker bort en egendom, dröjer det icke så länge, förrän de hamna hos jobbare och till helt andra priser än dem, till vilka riksdagen lämnat dem.

Jag vet också, att de flesta av oss äro medvetna om att de människor, som man nu skall bereda möjlighet att friköpa sina hem, icke äro i den ekonomiska ställning, att de kunna köpa utan att sätta sig i skuld. Det blir därför vanligtvis skuldsättning och man måste då verkligen fråga sig, om det är så mycket bättre att dessa människor, för att kunna känna sig mera hemmastadda i sina hem, bliva beroende av bankerna eller av dem, som äga kapital, i stället för att stå under statens, den egentliga stora familjens kontroll. Går man djupare in på saken, är jag rädd för att man måste medge, att den nya ofriheten sannerligen icke är bättre än den förra.

Jag vill också peka på en annan sak. Man tror ju, att skuldsättningen är något övergående, och att dessa människor snart skola kunna betala sin skuld och sedan ha full och riktig äganderätt till sina hem. Vår statistik visar oss dock något annat. Den svenska jorden är och blir för vart år, som går, alltmer skuldsatt. Inteckningarna i jordbruksfastighet växa år från år och uppgå nu till över hälften av taxeringsvärdet. Dessa siffror måste tagas i betraktande. Eftersom de icke visa den ringaste tendens att sjunka, måste vi verkligen fråga oss, om det är möjligt att någonsin få den svenska jordbesittande befolkningen fri från skuld. På den väg, vi hittills gått, tror jag vi ha föga utsikt att någonsin komma fram härtill.

Jag vill även fästa uppmärksamheten på en annan omständighet, som framkommit i en särdeles beaktansvärd motion av herr Olsson i

Kullenbergstorp, jag vill minnas vid 1918 års riksdag. I denna påpekar han just, att det förr i världen var vanligt att ett hemman, då det övergick från föräldrar till barn, lämnades för ett verkligt broderspris till den, som skulle övertaga det. Nu har man däremot kommit fram till den mera vanliga metoden, att hemmanet uppskattas till sitt verkliga värde, och att emottagaren får betala dess verkliga handelsvärde. Följden härav har blivit, att även om föräldrarna genom arbete och sparsamhet verkligen ha lyckats att bli skuldfria, överlämna de till barnen ett nytt beroende och en ökad skuldsättning alldeles på samma sätt som det var, då de en gång övertogo hemmanet från sina föräldrar. Detta är ett förhållande, som vi ha anledning att reflektera över och grundligt övertänka.

Jag skulle önska, att hela den jordbruksidkande befolkningen i vårt land skulle kunna känna sig fullkomligt fri och självständig, men jag är också övertygad om att detta icke kan inträffa, så länge vi gå de nuvarande vägarna, då jord säljes och köpes och vid varenda försäljning ökar i värde. Skall man komma fram till ett annat tillstånd, kan det icke ske på annat sätt än genom att bringa jordvärdet tillbaka, ja, jordvärdet måste nedbringas till dess man kan säga, att det icke har något värde alls. Det bör vara varje människas i detta land oomtvistliga rätt att äga så mycket av fosterlandets jord, som han kan och vill och förmår bruka, och detta utan att behöva stå i beroende av vare sig den ena eller den andra och framför allt icke av de stora penninginstituten.

Det är här nu fråga om en lång rad av försäljningar av det slag, som ju förekomma varje riksdag. Det är icke den första punkten, som för min del kanske mest stött emot, men eftersom jag principiellt är emot alla försäljningar av kronoegendomar, tog jag upp diskussionen vid denna punkt i utskottets betänkande. Jag skall också sedan, då det kommit så långt, be att få åtminstone försöka utröna, hur många av kammarens medlemmar, som fortfarande kunna taga på sitt ansvar att låta dessa försäljningar pågå så, som de hittills ha gjort.

Ett par tre punkter längre fram i förslaget äro ju mera upprörande, då det där icke ens gäller jordbruksjord utan tomter, som ligga i stationssamhällen, tomter, som ännu till på köpet äro obebyggda, och som nu skola utlämnas till en fullständigt fri spekulation, varigenom vi veta, att de smarta affärsmännen, som ha nog pengar och möjlighet att köpa dem, komma att göra sig synnerligen goda och inkomstbringande affärer.

Om den första punkten nu verkligen antages av kammaren, lönar det icke mödan att framställa något yrkande i annan riktning vid de övriga punkterna, och jag ber därför, herr vice talman, att nu helt enkelt få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition och utskottets förslag.

Vidare anförde:

Herr J o h a n s s o n i Uppmälby: Herr vice talman, mina herrar! Den fråga, som här föreligger angående försäljning av vissa

Ang.
upplåtande av
lägenheter
från den till
förra hospita-
lshemmanet
1/2 mantal
Duvedal nr 1
hörande utjor-
den Sättran.
(Forts.)

*Ang.
upplåtande av
lägenheter
från den till
förra hospita-
lshemmanet
1/2 mantal
Duvedal nr 1
hörande utjor-
den Sättran.*

(Forts.)

lägenheter från kronoegendomar, rör sådana smålägenheter, där lägenhetsägaren äger de därå uppförda husen och där han nu önskar få köpa den jord, på vilken dessa hus äro belägna. I ett fall gäller det, såsom den föregående ärade talaren påpekade, tomter kring ett stationssamhälle, där det på grund därav att jorden tillhör kronan är omöjligt att kunna förvärva tomterna, och där ett behov av dylikt förvärv föreligger. Jag är ense med den senaste ärade talaren därom att man kan hysa betänkligheter mot försäljningar av kronans egendomar, och jag har ju själv hävdad den grundsatzen, att man åtminstone, där det finns större tillhörande skogsarealer, icke skall sälja bort jorden. Jag kan emellertid icke förstå, att man i detta fall skulle behöva hysa några betänkligheter. Sant är ju, att det nu pågår en utredning — kanske den redan är klar; det känner jag icke till — om andra upplåtelseformer, men så länge vi icke ha dessa andra former för upplåtelse att tillämpa i det praktiska livet, vore det väl i alla fall hårt, om riksdagen, då en begäran kommer ifrån dessa, som äga husen, att få köpa de tomter, de ha, för att känna sig mera fästade vid dem, skulle komma och säga ett bleklagt nej. Det kan jag för min del icke gå med på. För övrigt har ju riksdagen alla tider gått på den bogen, att man icke skulle neka, när det gällde för en lägenhetsägare att förvärva jorden. Jag tycker, att det skulle bli nästan hårt för dessa arma människor, om det nu skulle bli avslag. Huru än denna fråga i en framtid skall lösas, och innan vi kommit så långt, att vi fått klart för oss, under vilka former denna upplåtelse skall ske, är jag i alla fall alldeles ense med den föregående ärade talaren om sanningen i vad han sade då han framhöll, att staten ju kan sälja en tomt till billigt pris, vilken tomt den, som köper densamma, sedan icke behåller, utan genom försäljning själv tjänar pengar på, varigenom den blir utkastad i den allmänna marknaden. Detta är ju icke så bra, men såsom saken för närvarande ligger, ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet H a n s s o n:
Herr vice talman! Jag har delvis redan blivit förekommen av den siste talaren, som i sitt anförande påpekade, att såsom denna fråga nu ligger regeringen knappast haft annat att göra än att för riksdagen framlägga det förslag, som denna proposition innehåller. Jag skall icke taga upp någon diskussion, huruvida det skulle vara lyckligare att upplåta dessa smålägenheter under andra former än dem, som nu föreslagits. För min personliga del har jag tidigare på denna punkt uttalat, att jag utan tvekan kan gå med på även andra upplåtelseformer än de nu föreslagna, men då dessa, såsom herr Johansson i Uppmälby nyss nämnde, icke för ögonblicket föreliega organiserade, finns icke någon annan möjlighet än att fullfölja samma former, som man förut följt och som riksdagen anvisat. Jag påpekar att den upplåtelseform, som här föreslagits, överensstämmer med vad riksdagen tidigare anvisat och

som framgår av kungl. kungörelsen den 7 oktober 1913 med de ändringar, som däri äro gjorda i november 1919.

*Ang.
upplåtande av
lägenheter
från den till
förra hospitalshemmanet
1/2 mantal
Duvedal nr 1
hörande utjor-
den Sättran.*

(Forts.)

Herr Ericson i Funäsdalen: Herr vice talman! Jag skall be att få säga ett par ord till herr Johansson i Uppmälby. Jag förstår mycket väl den känslan, att man skall låta dessa människor få sin vilja fram; och hans ord föllo nästan så, som om han därmed ville säga, att det skulle vara min mening att förmå riksdagen att rent av kasta ut alla dessa. Jag tror tvärtom att, om vi icke nu bry oss om att sälja dessa jordbitar skola vi väl icke köra dem därifrån för det. Låt dem sitta kvar! Låt dem gärna sitta kvar på förmånligare villkor! Vi ha ju den möjligheten redan nu. Jag vet icke, varför det hela nu skall påskyndas och man skall låta dem köpa dessa egendomar, under det man håller på att utreda, om det icke finns några andra former för en upplåtelse. Vad blir resultatet av detta? Jo, när denna utredning en vacker dag är färdig, äro vi kanske komna dithän, att vi icke mer ha några egendomar att upplåta. Det är nog vanligt, att man går den vägen. Man utreder och utreder, och när utredningen så är färdig, är allt för sent och alltså till ingen nytta. Det är detta, som väckt mitt bekymmer, och jag tycker, att då det sannerligen icke är fråga om att beröva dessa människor förmånen av ett hem, har man sannerligen ingen anledning att nu påskynda dessa försäljningar. Jag tror, att de nu få betala lägre ränta än den, de skulle bli tvungna att betala, ifall pengarna skall lånas i bankerna för att köpa lägenheter och tomter. Jag kan sannerligen icke förstå en välvilja, som yttrar sig på ett sådant sätt, att man gör dem till verkliga slavar under hårdare slavägare än de för närvarande ha.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes av herr Ericson i Funäsdalen, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 1) av utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Voteringen utvisade 133 ja mot 5 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 2)—11).

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9.

Vidare föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden: nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark; och

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans fordran på grund av lån ur odlingslånefonden för torrläggning av vattensjuka ägor inom Nordanåker m. fl. fastigheter i Västernorrlands län.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Interpellation.

Ordet lämnades härefter till

Herr Lövgren i Nyborg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Genom de senaste dagarnas tidningspress har man erfarit, att den ryska sovjetrepublikens representant i Amerika, Martens, jämte följeslagare vägrats rätt att resa genom Sverige över Stockholm till sitt land. I anledning härav anhåller jag att till ministern för utrikesärenden få framställa följande frågor:

1) Är det med verkliga förhållandet överensstämmande, att den svenska regeringen vägrat ryska sovjetrepresentanten i Amerika Martens, rätt att över Stockholm hemresa?

2) Är det riktigt, som i pressen uppgivits, att bemälda representant under sitt uppehåll i Göteborg vägrats landstiga?

3) Och om så är förhållandet, hur vill regeringen försvara ett dylikt mot hövlighet och gästfrihet stridande och mot Ryssland kränkande beteende?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 11.

Herr Kant avlämnade en motion om tillägg till § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 255, bordlades.

§ 12.

Herr förste vice talmannen gav härefter på begäran ordet till

Herr Månsson i Hagaström, som anförde: Herr talman! Det anförande jag höll häromdagen, och som väckt ett visst upseende, har grovt förvanskats av en som här på läktaren refererar förhand-

*Ang.
ett i kam-
maren hållet
anförande.*

lingarna i kammaren. Det är ju så, att referaten från läktarna ombesörjas av två konkurrerande byråer, Pressens nyhetsbyrå och Svenska telegrambyrån. Pressens nyhetsbyrå har till de tidningar, som hava abonnemang på densamma sänt ut ett referat, som är i hög grad avvikande från det referat, som sänts ut från telegrambyrån. I detta Pressens nyhetsbyrås referat har det varit intaget ärekränkande epitet, som nog en del av herrarna känna till och som jag här icke skall upprepa, epitet, som jag aldrig haft i min mun. Jag blev förvånad över, att något sådant kunde hända, varför jag anställde efterforskningar, och upptäckte då, att ungefär varannan tidning haft dessa epitet, medan varannan icke hade dem. Jag fann vidare, att Pressens nyhetsbyrås ombud där uppe på läktaren hade tillåtit sig intaga dem i sitt referat. Jag uppsökte honom och frågade honom, hur han kunde hitta på något sådant, och då svarade han, att han med anledning av det sorl, som förts i kammaren, icke kunnat höra ordens lydelse och då ansett sig hava frihet att skriva som han skrev. Det är ganska besynnerliga friheter, som man tar sig i det avseendet på läktaren. Jag frågade då, om icke en dementi kunde väntas på ett sådant skrivsätt, varpå han utlovade en dylik. Men någon dementi har ännu icke syntts till och kommer säkerligen icke heller att synas till.

Det har ofta här i kammaren förekommit, att man beklagat sig över det sätt, varpå förhandlingarna refererats på referentläktaren, och man och man emellan har det varit tal om att ordna det så, att tidningarna skulle kunna få referat genom kammarens kanslis försorg. Det nu inträffade anser jag böra anmärkas i protokollet. Och man bör ju undan för undan kunna samla exempel, så att vi en gång komma därhän, att man inser det ohållbara i att utanför kammaren stående personer lämna referat från kammarens förhandlingar, på det att i framtiden anstalter vidtagas för referatens lämnande från kammarens kansli.

Med herr talmannens medgivande skall jag ytterligare be att rörande justeringen av mitt anförande nu få säga en sak, enär jag, därigenom att jag blev uppehållen på vägen, icke hann hit i tid för att besvara den anmärkning, som vid protokollets justering gjordes. Jag vill då gent emot herr Olsson i Kullenbergstorp säga, att det av honom anmärkta strukna uttrycket står på icke mindre än två ställen i referatet. Jag sade det två gånger och hänvisade ytterligare av någon anledning till detsamma en tredje gång. Och det är denna tredje gång, som jag strök det men på grund av det sorl, som under mitt anförande uppstod i kammaren, var det omöjligt för stenograferna att uppfatta detsamma och en del i mitten av mitt anförande blev borta ur protokollet. I stället infördes det nämnda uttrycket en tredje gång, då jag inte fällde det. Och det är denna tredje gång, som jag strukit, enär jag då inte sade det. Men det var *två gånger*, som jag upprepade, att riksdagen skulle förvandlas till en sådan anstalt, som jag nämnde. Och på de båda ställena står också uttrycket i fråga kvar i protokollet. Jag har således ej justerat bort någonting!

Ang.
ett i kam-
maren hållet
anförande.
(Forts.)

§ 13.

Till bordläggning anmäldes:
konstitutionsutskottets memorial:

nr 5, i anledning av första kammarens remiss av motion nr 138 av herr Ekman, Carl Gustaf, m. fl., om åvägabringande av utredning och förslag rörande brännvinsförsäljningsbolagens befriande från kommunal skattskyldighet;

nr 6, i anledning av andra kammarens remiss av motion nr 64 av herr Hage, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av en kommunal objektskatt;

nr 7, i anledning av andra kammarens remiss av motion nr 99 av herr Gustafson i Stockholm, om ändringar i förordningen om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar; och

nr 8, i anledning av andra kammarens remiss av motion nr 174 av herr Erlansson, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om sådan förändring i förordningen om den s. k. nöjesskatten, att densamma till viss del bliver statsskatt; samt

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anvisan-
av medel å tilläggsstat för år 1921 till anskaffning av flygmateriel
för armén och marinen; och

nr 16, i anledning av väckt motion om understöd till ryske under-
sätén Alexander Sibiriakoff.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Svensson</i> i Betingetorp	under 8 dagar fr. o. m. den 4 febr.,
» <i>Rydén</i>	» 7 » » 4 »
» <i>Kloo</i>	» 9 » » 4 »
» <i>Andersson</i> i Knäppinge	» 8 » » 7 »
» <i>Jonsson</i> i Risinge	» 6 » » 3 »
» <i>Jansson</i> i Edsbäcken	» 9 » » 7 »
» <i>Johanson</i> i Hörninge	» 8 » » 7 »
» <i>af Ekenstam</i>	» 3 » » 3 »
» <i>Johansson</i> i Krogstorp	» 6 » » 7 »
» <i>Kant</i>	» 9 » » 4 »
» <i>Ryberg</i>	» 5 » » 4 » och
» <i>Wiklund</i>	» 10 » » 8 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.50 e. m.

In fidem
Per Cronvall.